

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут мистецтв
Кафедра теорії та методики музичного мистецтва

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
« 31 » _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Музично-теоретичні студії: Теорія музики

для студентів

спеціальності: 025 «Музичне мистецтво»

освітнього рівня: першого (бакалаврського)

освітньої програми: 025.00.02 Сольний спів

Київ - 2019

Розробник: Лігус Ольга Марківна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Викладач: Лігус Ольга Марківна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Протокол від "11" січня 2019 року № 1

Завідувач кафедри _____ О.М. Олексюк

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 025.00.02 Сольний спів

_____. 2019 р.

Гарант освітньої програми _____ О.П.Петрикова

Робочу програму перевірено

_____. 2018 р.

Заступник директора _____ А.О.Таранник

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__р., протокол №__

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут мистецтв
Кафедра теорії та методики музичного мистецтва

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи
_____ О.Б. Жильцов
«__» _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Музично-теоретичні студії: Теорія музики

для студентів

спеціальності: 025 «Музичне мистецтво»

освітнього рівня: першого (бакалаврського)

освітньої програми: 025.00.02 Сольний спів

Київ - 2019

Розробник: Лігус Ольга Марківна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Викладач: Лігус Ольга Марківна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Протокол від “11 ” січня 2019 року № 1

Завідувач кафедри _____ О.М. Олексюк

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 025.00.02 Сольний спів

___. ___. 2019 р.

Гарант освітньої програми _____ О.П.Петрикова

Робочу програму перевірено

___. ___. 2018 р.

Заступник директора _____ А.О.Таранник

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__р., протокол №__

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	6
2. Мета і завдання навчальної дисципліни	6
3. Результати навчання за дисципліною.....	6
4. Структура навчальної дисципліни	8
5. Програма навчальної дисципліни	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Акорди. Функціональна акордика. Склад та фактура.....	9
6. Контроль навчальних досягнень.....	10
7. Навчально-методична карта дисципліни	2
8. Рекомендовані джерела.....	2
9. Додаткові ресурси.....	2

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
«Музично-теоретичні студії: Теорія музики»		
<i>Вид дисципліни</i>	<i>обов'язкова</i>	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	<i>українська</i>	
<i>Загальний обсяг кредитів/годин</i>	<i>2/60</i>	
<i>Курс</i>	<i>1</i>	-
<i>Семестр</i>	<i>2</i>	-
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>2</i>	
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>2</i>	-
<i>Обсяг годин, у тому числі:</i>	<i>60</i>	-
<i>Аудиторні</i>	<i>36</i>	-
<i>Модульний контроль</i>	<i>4</i>	-
<i>Семестровий контроль</i>	<i>15</i>	-
<i>Самостійна робота</i>	<i>5</i>	-
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>екзамен</i>	-

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета - формування системи знань про музичне мистецтво в його образно-змістовому, жанрово-стильовому, логіко-композиційному та стилістичному аспектах.

Завдання:

- засвоєння понятійної бази музичного мистецтва;
- опанування правил музичної нотації;
- оволодіння музикознавчою термінологією;
- розширення музично-слухової ерудиції;
- формування досвіду цілісного та стилістичного аналізу музичних творів;
- виховання осмисленого ставлення до музичного мистецтва різних епох;
- розвиток навичок роботи з музично-теоретичною літературою.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання:

- термінологічна компетентність;
- сформовані навички нотного письма;
- уміння будувати усно та письмово різноманітні елементи музичної мови;
- сформовані навички музично-слухового аналізу;
- застосування у навчальній роботі сучасних музично-інформаційних технологій.

У процесі вивчення курсу студент формує такі **програмні компетентності:**

Загальні: комунікативна, інформаційна, науково-дослідна, самоосвітня, універсальна.

Спеціальні:

музично-теоретична:

- здатність формулювати музично-слухові уявлення та образи;
- здатність осмислення взаємодії компонентів музичної мови та засобів виразності;
- здатність аналізувати музичний твір з погляду його жанрової приналежності, образного змісту, композиційних та стилістичних особливостей.
- спроможність естетичного оцінювання музичних творів минулого і сучасності.

інформаційно-технологічна:

- навичка самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань;
- уміння віднайти, систематизувати та аналізувати інформацію;
- уміння створювати мультимедійні презентації, складати анотації, коментарі до музичних творів;
- уміння послуговуватися мультимедійними програмами та онлайн-платформами з дисципліни Музично-теоретичні студії: Теорія музики та укладати зразки мультимедійних завдань.

Вивчення курсу Музично-теоретичні студії: Теорія музики здійснюється у тісному зв'язку з вивченням таких музично-теоретичних дисциплін як сольфеджіо, гармонія, поліфонія, аналіз музичних творів та передбачає створення студентами результативного творчого проекту, який синтезує програмні результати вивчення зазначених дисциплін та презентує рівень навчальних досягнень студентів у творчій формі.

Навчальний матеріал дисципліни побудований на прикладах світової та української класичної та естрадної музики, творів сучасних українських та зарубіжних композиторів, народної української творчості.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт	
			Аудиторна:	
			Практичні	Самостійна
Змістовий модуль 1. Акорди. Функціональна акордика. Склад та фактура				
Тема 1.1.	Тризвук та септакорд: структура, фонізм, обернення	8	6	2
Тема 1.2.	Функціональна основа мажору й мінору. Тризвуки та септакорди головних функцій ладу	10	8	2
Тема 1.3.	Принципи організації музичної тканини. Різновиди складів. Типи фактури	4	4	-
Модульний контроль		2		
Разом		24	18	4
Змістовий модуль 2. Тональні зв'язки. Музичні стилі, жанри та форми				
Тема 2.1.	Відхилення та модуляція. Ступені спорідненості тональностей	7	6	1
Тема 2.2.	Музичний стиль і жанр. Принципи класифікації жанрів	6	6	-
Тема 2.3.	Прості та складні форми в музиці	6	6	-
Модульний контроль		2		
Разом		21	18	1
Семестровий контроль		15		
Усього		60	36	5

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Акорди. Функціональна акордика. Склад та фактура

Тема 1.1. Тризвук та септакорд: структура, фонізм, обернення

Мета: осмислення поняття акорду, його основних видів та їх обернень, засвоєння структури різних видів тризвуків та септакордів, їх виразових якостей, набуття практичних навичок побудови тризвуків та септакордів з оберненнями від звуків угору та вниз.

Джерела: 1-3, 5, 7, 9, 11

Тема 1.2. Функціональна основа мажору й мінору. Тризвуки та септакорди головних функцій ладу

Мета: пізнання функціональної основи мажорно-мінорної системи, типів функціональних зворотів, відмінностей структури і фонізму тризвуків та септакордів головних функцій у мажорі та мінорі, осмислення логіки використання головних тризвуків і септакордів з оберненнями, засвоєння типових акордових послідовностей з використанням тризвуків і септакордів головних функцій ладу.

Джерела: 1-3, 5, 7, 9, 11

Тема 1.3. Принципи організації музичної тканини. Різновиди складів. Типи фактури

Мета: ознайомлення з принципами організації музичної тканини, осмислення понять складу, фактури та їх взаємозв'язку, засвоєння особливостей різних складів музики та різних типів фактури, набуття досвіду розпізнавання музичних складів і типів фактури в нотному тексті музичних творів та на слух.

Джерела: 1-3, 5, 7, 9, 11

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Тональні зв'язки. Музичні стилі, жанри та форми

Тема 2.1. Відхилення та модуляція. Ступені спорідненості тональностей

Мета: осмислення понять відхилення та модуляції, їх відмінностей, ознайомлення з теорією спорідненості тональностей, засвоєння видів модуляцій, набуття досвіду розпізнавання відхилень та модуляцій у нотному тексті музичних творів та на слух.

Джерела: 1-3, 5, 7, 9, 11

Тема 2.2. Музичний стиль і жанр. Принципи класифікації жанрів

Мета: осмислення поняття стилю і жанру, різних принципів стильової типології, жанрової класифікації, усвідомлення характеру співвідношення стилю і жанру, ознайомлення з провідними жанрами музичної творчості минулого і сучасності, засвоєння характерних ознак різних стилів, жанрів, набуття слухового досвіду розпізнавання музичних стилів та жанрів.

Джерела: 1-3, 5, 7, 9, 11

Тема 2.3. Прості та складні форми в музиці

Мета: усвідомлення принципів структурування музичних творів, осмислення поняття форми музичної композиції, її зв'язку зі стильовими та жанровими особливостями твору, ознайомлення з найбільш поширеними простими та складними формами музичної творчості, набуття досвіду розпізнавання форми у нотному тексті музичних творів та на слух.

Джерела: 1-3, 5, 7, 9, 11

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення із дисципліни «Музично-теоретичні студії: Теорія музики» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок. Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види контролю.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Систему рейтингових балів для різних видів контролю подано у таблиці

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування практичних занять	1	9	9	9	9
Робота на практичних заняттях	10	9	90	9	90
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	1	5
Разом		-	134	-	129
Максимальна кількість балів: 263					
Максимальна кількість балів за перший семестр: 269					
Розрахунок коефіцієнта: $532 : 60 = 8,87$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ п/п	Тема	Зміст завдань
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Акорди. Функціональна акордика. Склад та фактура		
1.1.	Тризвук та септакорд: структура, фонізм, обернення	<ul style="list-style-type: none"> – опрацювати тему за джерелами (1, с.150–152; 2, с.93–103; 6, с.51–61; 9, с.108–117); – виписати визначення нових понять і термінів (додат. ресурс 5); – дати відповіді на теоретичні питання (6, с.61; 7, с.184, 186; 11, с.59); – виконати усні завдання (6, с.62–63 №6; 7, с.185, 187); – виконати письмові завдання (7, с.184–185, 186; 11, с.59 №1–17; 12, с.208, 209); – виконати вправи на фортепіано (2, с.103–104; 7, с.186, 187–188).
1.2.	Функціональна основа мажору й мінору. Тризвуки та септакорди головних функцій ладу	<ul style="list-style-type: none"> – опрацювати тему за джерелами (1, с.152–161; 2, с.186–198; 6, с.249–260, с.272–274; 9, с.108–117); – виписати визначення нових понять і термінів (додат. ресурс 5); – дати відповіді на теоретичні питання (1, с.161–162; 7, с.188, 195, 198–199, 200, 203; 11, с.118); – виконати усні завдання (1, с.162–163; 7, с.189–190, 192, 196–197, 199, 201, 204); – виконати письмові завдання (1, с.164; 7, с.188–189, 191–192, 195–196, 199, 200–201, 203–204; 12, с.210); – виконати вправи на фортепіано (1, с.165–166; 2, с.205; 7, с.191, 193–194, 197–198, 199, 201–203, 204, 205–210).
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Тональні зв'язки. Музичні жанри та форми		
2.2.	Відхилення та модуляція. Ступені спорідненості тональностей	<ul style="list-style-type: none"> – опрацювати тему за джерелами (1, с.187, 201–205; 2, с.126–138, 233–236; 6, с.278–288); – виписати визначення нових понять і термінів (додат. ресурс 5); – дати відповіді на теоретичні питання (1, с.205; 6, с.289; 7, с.219); – виконати усні завдання (1, с.206–209; 2, с.138; 7, с.219–228; 12, с.214, 215–217); – виконати письмові завдання (11, с.139 №1–10;) – виконати вправи на фортепіано (2, с.138; 6, с.289 №5; 7, с.134–135, 141–142, 152).

Кількість балів за виконання завдань для самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;

Максимальна кількість балів за виконання завдань для самостійної роботи – 5 балів.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Форма проведення: письмова

Максимальна кількість балів: 25

Зміст модульного контролю 1: теоретичні питання (максимальний бал - 5); побудова тризвуків та їх обернень від звуків угору та вниз (максимальний бал - 5); побудова септакордів та їх обернень від звуків угору та вниз (максимальний бал - 5); визначення функцій поданих тризвуків / обернень тризвуків у різних тональностях (максимальний бал - 5); визначення функцій поданих септакордів / обернень септакордів у різних тональностях (максимальний бал - 5).

Критерії оцінювання:

22 – 25 балів – вичерпно повна грамотна відповідь на теоретичні питання та вірно виконані майже всі практичні завдання: не більше однієї незначної помилки у визначенні поняття, до двох незначних помилок під час виконання побудови тризвуків, септакордів із оберненнями, у визначенні функцій поданих тризвуків та септакордів із оберненнями.

17 – 21 бал – досить грамотна, але недостатньо повна відповідь на теоретичні питання, практичні завдання виконані з незначними помилками: не більше двох огріхів під час виконання побудови тризвуків, септакордів із оберненнями, у визначенні функцій поданих тризвуків та септакордів із оберненнями.

16 – 11 балів – недостатньо грамотна та поверхова відповідь на теоретичні питання, практичні завдання виконані із кількома суттєвими помилками: не більше трьох помилок у визначенні поняття, до п'яти помилок під час виконання побудови тризвуків, септакордів із оберненнями, у визначенні функцій поданих тризвуків та септакордів із оберненнями.

1 – 10 балів – обмеженість теоретичних знань і практичних навичок: невірно визначені поняття, більше п'яти суттєвих помилок під час виконання побудови тризвуків, септакордів із оберненнями, у визначенні функцій поданих тризвуків та септакордів із оберненнями.

Зміст модульного контролю 2: теоретичні питання (максимальний бал - 5); визначення ступеня спорідненості поданих тональностей (максимальний бал - 5); визначення жанрових ознак у поданих нотних зразках (максимальний бал - 5), визначення тонального плану поданої мелодії (максимальний бал - 10).

Критерії оцінювання:

22 – 25 балів – вичерпно повна грамотна відповідь на теоретичні питання та вірно виконані майже всі практичні завдання: не більше однієї незначної помилки у визначенні ступенів спорідненості тональностей, до двох незначних помилок у визначенні жанрових ознак поданого нотного зразка та у визначенні тонального плану поданої мелодії.

17 – 21 бал – недостатньо повні відповіді на теоретичні питання, практичні завдання виконані з незначними помилками: не більше двох незначних помилок у визначенні ступенів спорідненості тональностей, до трьох незначних помилок у визначенні жанрових ознак поданого нотного зразка та у визначенні тонального плану поданої мелодії.

16 – 11 балів – поверхові відповіді на теоретичні питання, практичні завдання виконані із суттєвими помилками: не більше трьох помилок у визначенні ступенів спорідненості тональностей, до п'яти помилок у визначенні жанрових ознак поданого нотного зразка та у визначенні тонального плану поданої мелодії.

1 – 10 балів – обмеженість теоретичних знань і практичних навичок: поняття визначено невірно, більше п'яти суттєвих помилок у визначенні ступенів спорідненості тональностей, до п'яти помилок у визначенні жанрових ознак поданого нотного зразка та у визначенні тонального плану поданої мелодії.

6.4. Форма проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Форма проведення: письмова (екзамен)

Тривалість проведення: 3 години

Максимальна кількість балів: 40

Орієнтовний перелік тем і завдань, що складатимуть екзаменаційний білет:

Теми:

Основні поняття теорії музики (стиль, жанр, метр, ритм, розмір, такт, лад, тональність, стрій, інтервал, акорд, енгармонізм, склад, фактура, мелодія, період, каденція, секвенція, відхилення, модуляція, транспозиція),

Музичні терміни (темп, динаміка, характер)

Зміст завдань екзаменаційного білета:

1– визначення двох понять, переклад трьох термінів (максимальна кількість балів – 5); 2 – групування (максимальна кількість балів – 5); побудова від звуків елементів музичної мови (максимальна кількість балів – 10); 3 – розв'язання інтервалів та акордів у тональностях (максимальна кількість балів – 10); 4 – визначення тонального плану мелодії (максимальна кількість балів – 10).

Критерії оцінювання:

30 – 40 балів – вичерпно повна грамотна відповідь на теоретичні питання, вірний переклад термінів, вірно виконані майже всі практичні завдання: не більше однієї незначної помилки у виконанні групування, до двох незначних помилок під час виконання побудови від звуків елементів музичної мови, у виконанні розв'язання інтервалів та акордів у тональностях та у визначенні тонального плану мелодії.

20 – 30 балів – недостатньо повна відповідь на теоретичні питання, одна неточність у перекладі термінів, завдання виконані з незначними помилками: не більше двох огріхів у групуванні, не більше трьох незначних помилок під час виконання побудови від звуків елементів музичної мови, у виконанні розв’язання інтервалів та акордів у тональностях та у визначенні тонального плану мелодії.

10 – 20 балів – поверхова відповідь на теоретичні питання, кілька неточних перекладів термінів, практичні завдання виконані із суттєвими помилками: не більше трьох помилок у групуванні, до п’яти помилок під час виконання побудови від звуків елементів музичної мови, у виконанні розв’язання інтервалів та акордів у тональностях та у визначенні тонального плану мелодії.

1 – 10 балів – обмеженість теоретичних знань і практичних навичок: поняття визначені невірно, невірний переклад більшості термінів, більше трьох помилок у групуванні, більше п’яти суттєвих помилок під час виконання побудови від звуків елементів музичної мови, у виконанні розв’язання інтервалів та акордів у тональностях та у визначенні тонального плану мелодії.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом 60 год.: практичні – 36 год., самостійна робота – 5 год., модульний контроль – 4 год.						
Модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		
Назва модуля	Акорди. Функціональна акордика. Склад та фактура			Тональні зв'язки. Музичні стилі, жанри та форми		
Кількість балів за модуль	134 балів			129 балів		
Практичні	1.1.	1.2.	1.3.	2.1.	2.2.	2.3.
Теми практичних занять	Тризвук та септакорд: структура, фонізм, обернення (6 год)	Функціональна основа мажору й мінору. Тризвуки та септакорди головних функцій ладу (8 год)	Принципи організації музичної тканини. Різновиди складів. Типи фактури (4 год)	Відхилення та модуляція. Ступені спорідненості тональностей (6 год)	Музичний стиль і жанр. Принципи класифікації жанрів (6 год)	Прості та складні форми в музиці (6 год)
Практичні заняття (всього 198 балів)	(1+10)*3	(1+10)*4	(1+10)*2	(1+10)*3	(1+10)*3	(1+10)*3
Самостійна робота (всього 5 балів)	5	5			5	
Види поточного контролю (всього 50 балів)	Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)		
Разом	263 бали					
Екзамен	40 балів					

Максимальна кількість балів за I семестр: 269

Розрахунок коефіцієнта: $(269+263) : 60 = 8,87$

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Вахромеев В. Элементарная теория музыки / В. Вахромеев. – Москва : МУЗГИЗ, 1962. – 255 с.
2. Красинская Л. Элементарная теория музыки. Учебное пособие. 4-е изд., доп. / Л. Красинская, В. Уткин. – М.: Музыка, 1991. – 334 с.
3. Крунтяева Т. Словарь иностранных музыкальных терминов / Т. Крунтяева, Н. Молокова, А. Ступель. – Ленинград : Музыка, 1985.
4. Назайкинский Е. Стиль и жанр в музыке. – Москва : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 248 с.
5. Середа В. Учебное пособие по элементарной теории музыки. / В. Середа, С. Лемберг, В. Иванов. – Москва, 2015. – 187 с.
6. Смаглий Г. Основы теорії музики 2-е вид., доп. і перероб. / Г. Смаглий, Л. Маловик. – Харків : Факт, 2001. – 384 с.
7. Хвостенко В. В. Задачи и упражнения по элементарной теории музыки / В. Хвостенко. – М.: Музыка, 1965. – 284 с.

Додаткові

8. Алексеев Б. К. Элементарная теория музыки / Б. Алексеев, А. Мясоедов. – Москва : Музыка, 1986. – 240 с.
9. Виноградов Г. Занимательная теория музыки / Г. Виноградов, Е. Красовская. – Москва : Сов. Композитор, 1991. – 192 с.
10. Побережна Г. І. Загальна теорія музики / Г. І. Побережна, Т. В. Щериця. – Київ : Вища шк., 2004. – 303 с.
11. Упражнения по элементарной теории музыки / Под ред. А. Островского. – Ленинград : Музыка, 1986.
12. Фридкин Г. Практическое руководство по музыкальной грамоте / Г. Фридкин. – Москва : ГОСМУЗИЗ, 1962. – 292 с.
13. Холопова В. Теория музыки: мелодика, ритмика, фактура, тематизм. – СПб.: Издательство «Лань», 2002.

9. Додаткові ресурси

Онлайн-платформи:

1. <http://www.earbeater.com/online-ear-training>
2. <https://utheory.com/>
3. <https://www.musical-u.com/ear-training-exercises/>
4. <https://practicesightreading.com/>
5. <http://term.in.ua/>